

שמות פרק יב

(א) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: (ב) הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה:

רש"י

(א) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן - בשביל שאהרן עשה וטרח במופתים כמשה, חלק לו כבוד זה במצוה ראשונה שכללו עם משה בדבור: בארץ מצרים - חוץ לכרך, או אינו אלא בתוך הכרך תלמוד לומר (לעיל ט כט) כצאתי את העיר וגו', ומה תפלה קלה לא התפלל בתוך הכרך דבור חמור לא כל שכן, ומפני מה לא נדבר עמו בתוך הכרך, לפי שהיתה מלאה גלולים: (ב) החדש הזה - הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חודש. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, על חדש ניסן אמר לו, זה יהיה ראש לסדר מנין החדשים, שיהא אייר קרוי שני, סיון שלישי: הזה - נתקשה משה על מולד הלבנה באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע, ואמר לו כזה ראה וקדש. וכיצד הראהו, והלא לא היה מדבר עמו אלא ביום, שנאמר (שמות ו כח) ויהי ביום דבר ה', (ויקרא ז לח) ביום צותו, (במדבר טו כג) מן היום אשר צוה ה' והלאה, אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו, והראהו עם חשכה:

רמב"י
(ב) החדש הזה לכם ראש חדשים - זו מצוה ראשונה שצוה הקב"ה את ישראל על ידי משה, ולכן אמר בארץ מצרים, כי שאר מצוות שבתורה היו בהר סיני, או שבא לומר בארץ מצרים, לא בעיר מצרים, כמו שאמרו רבותינו (מכילתא כאן) חוץ לכרך. והיה ראוי שיאמר תחלה דברו אל כל עדת ישראל לאמר החדש הזה לכם וגומר הפרשה, אבל משה ואהרן הם במקום ישראל, ואמר "לכם" כנגד ישראל לדורותם, וחזר ואמר דברו אל כל עדת ישראל, שיצום במצות שעה לקחת פסח מצרים מבעשור:

והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע, ואמר לו כזה ראה וקדש. וכיצד הראהו, והלא לא היה מדבר עמו אלא ביום, שנאמר (שמות ו כח) ויהי ביום דבר ה', (ויקרא ז לח) ביום צותו, (במדבר טו כג) מן היום אשר צוה ה' והלאה, אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו, והראהו עם חשכה:

בראשית פרק א פסוק א

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

רש"י

(א) בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא (שמות יב ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו:

ספר שם משמאל - פרשת ראה - ו"ח אלול שנת תרע"ז

... ומעתה יובנו דברי התנחומא שמרע"ה אמר ראה אנכי שבחרתי בטובה היאך אנכי משונה, שלא אמר שעשיתי, אלא שבחרתי בטובה [שבאמת מעשיותיו של מרע"ה לא היתה כ"כ ראי', כי מי הוא שוטה שיאמר שיעשה כמעשהו מיום הוולדו והנסיונות שעברו עליו ומסירת נפשו באמת עבור ישראל, אבל מרע"ה לא אמר שעשיתי, כי בעיני עצמו עדיין לא עשה כלום לעומת חובת נפשו להשם יתברך] ואדרבה מחמת ענוותנותו היתירה לא מצא בעצמו שום מעלה, וכל מה שנעשה משונה מכל אדם וקרן עור פניו אשר לא הי' כמוהו בעולם לא תלה אלא בשביל תשוקתו היתירה ובחירתו במצוות וקבלתו על עצמו לעשות, ע"כ ממני תראו ותעשו גם אתם שתבחרו בטובה ותזכו כנ"ל:

ולפי דרכנו יש לפרש הא דבש"ס זבחים (צ"א). דמוספי ראש חודש מקודשין משל שבת, וכבר הגדנו בזה הרבה טעמים. וי"ל עוד, דהנה שבת היא אחר ששת ימי המעשה, והיינו דכפי תהלוכת האדם בששת ימי המעשה באותה מדה זוכה לאור קדושת שבת, ומשלו משל (ע"ז ג'). מי שטרם בעי"ש יאכל בשבת. אך ר"ח הוא בראשית ימי החודש, ואף שעדיין לא עשינו בחודש הזה דברים שעל ידם נזכה להארת ר"ח, מ"מ יום זה הוא הבא אחר מיעוט הירח, והרמז באדם שידע וישכיל שעדיין אין לו אור כלל, ואם לא יתאמץ ויקבל עליו על להבא, בחושך בא ובחושך ילך ומאומה לא ישא בעמלו. וכענין שהגיד אדמו"ר הכהן הגדול זצלה"ה מאלכסנדר בפירוש דברי הש"ס (ברכות ה'). יזכור לו יום המיתה, שאין הפירוש יראת העונש, אלא שילך מהעולם ריקם, ואם לא עכשיו הרי הוא אבוד מהכל, כי אין דעת וחשבון בשאלו אשר הוא הולך שמה, עכדה"ק. ככה הוא ענין התשובה בער"ח, ועל זה מיוסד הכיפור קטן, ובר"ח היא השמיעה והקבלה על להבא, אחר שנתאמת אצלו שאם לא יעשה כן הרי אין לו חיים כלל, מחמת זה ישתוקק ויתאוה ויקבל עליו מחדש להתאמץ בתורה ובמצוות. ור"ח הוא יו"ט של דוד המלך ע"ה שהי' בעיני עצמו תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם אלא שכל ענינו הי' צמאון ותאוה לאלקות כמ"ש (תהלים מ"ב) צמאה נפשי לאלקים וגו' וכן (שם ס"ג) צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, והי' מקבל ע"ע תמיד מחדש, וכל ספר תהלים מלא מזה, ע"כ ר"ח הוא יו"ט שלו, באשר הוא כמהותו וכענינו. ובשביל קבלה זו על להבא זוכין תיכף להארת ר"ח, ובזה מחליפין כח לעשות כל ימי החודש, והוא ממש כענין את הברכה אשר תשמעו כנ"ל, והוא יו"ט של ר"ח קודם ימי החודש. משא"כ בשבת שהיא אחר ששת ימי המעשה ומי שטרם בעי"ש יאכל בשבת: